

PROVIMI I MATURËS SHTETËRORE 2012

I DETYRUAR

SKEMA E VLERËSIMIT TË TESTIT

VARIANTI **A**

Lënda: Gjuhë shqipe dhe Letërsi

Gjimnazi 2012

Udhëzime të përgjithshme:

- Testi përbëhet nga tri pjesë.
- Testi përmban një total prej 50 pikësh.
- Testi ka 25 pyetje. 13 me zgjedhje dhe 12 me zhvillim.
- Për pyetjet me zgjedhje përgjigja e saktë vlerësohet me 1 pikë.
- Për pyetjet me zhvillim përgjigjet konsiderohen orientuese dhe në skemë parashikohen variantet e mundësive të përgjigjeve të nxënësve.
- Vlerësimi i pyetjes *ese* do të bëhet duke pasur parasysh rubrikat në tabelën e vendosur në fund të pyetjes dhe që është posaçërisht për vlerësuesit e testit.
- Saktësia gjuhësore ndikon negativisht në vlerësimin e nxënësit, në ato raste, kur ka përsëritje të theksuar gabimesh ose gabime të cilat prishin në mënyrë të vazhdueshme kuptimin e shprehjes.

PJESA I

Arti i Optimizmit

Pyetja 1	B	1 pikë
Pyetja 2	C	1 pikë
Pyetja 3	C	1 pikë
Pyetja 4	A	1 pikë
Pyetja 5	B	1 pikë
Pyetja 6	A	1 pikë

Pyetja 7   **2 pikë**

Model përgjigjeje

➤ **Fjalët kyç:**   optimizmi – pesimizmi

➤ **Mjeti gjuhësor:**   antonimi

1 pikë   Nëse zbulon dy fjalët kyç.

DHE

1 pikë   Nëse tregon mjetin gjuhësor që realizon këtë kundërvënie.

0 pikë   Nëse përgjigja e dhënë nuk i përmbahet thelbit të pyetjes ose nuk ka përgjigje.

Pyetja 8   **1 pikë****Model përgjigjeje**

- Natyrën tonë si optimiste apo pesimiste e përcakton këndvështrimi që kemi.

OSE

- Nëse dikush është optimist apo pesimist varet nga *prirjet apo dëshira e gjithsecilit ose pjesërisht nga tipi* (perifrazim), ose vetëm tipi, ose vetëm prirjet.

1 pikë   Nëse tregon se çfarë e përcakton natyrën tonë si optimiste apo pesimiste.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 9   **3 pikë****Model përgjigjeje**

Lloji i tekstit: udhëzues, shpjegues

Karakteristikat gjuhësore:

- foljet në mënyrën urdhërore;
- foljet në mënyrën lidhore;
- përdorimi i vetës II, (njëjës);
- gjuha standarde, e qartë dhe e thjeshtë;
- leksiku i jetës së përditshme;
- përdorimi i foljes me vlerë modale mund, e ndjekur nga folja në mënyrën lidhore.

1 pikë   Nëse gjen llojin e tekstit (udhëzues, ose shpjegues, ose të dyja bashkë).

DHE

2 pikë   Nëse zbulon dy karakteristika gjuhësore, tipike për këtë lloj teksti.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 10   **8 pikë**

Për esenë do të ndiqen kriteret e mëposhtme:

KRITERI I: SHTJELLIMI I IDESË**2 pikë**

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- shkruan një ese, ku argumenton se cili nga përfundimet e autorit përafrohet më shumë me pozicionin e vet, në lidhje me të qenit optimist apo pesimist;
- mban qartë një pozicion të dukshëm, por bazuar në pjesën e dhënë;
- përdor detaje mbështetëse, duke iu referuar përvojës personale ose edhe përvojave të të tjerëve;
- ka qartësi mendimi.

KRITERI II: ORGANIZIMI DHE STRUKTURA E ESESË   **2 pikë****1 pikë**   **Struktura e esesë**

- respekton elementet e strukturës së esesë:
  - hyrjen
  - zhvillimin
  - përfundimin

Nxënësi merr **1 pikë** nëse përgjigjen e dhënë e strukturon sipas skemës së mësipërme.

1 pikë   **Organizimi i esesë**

- organizim logjik, ku shfrytëzohen teknika të tilla si koherenca dhe unifikimi i paragrafëve (lidhja logjike mes paragrafëve, kalimi në mënyrë të natyrshme nga njëri paragraf te tjetri).

KRITERI III: STILI DHE ORIGJINALITETI**2 pikë**

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- përmes gjuhës që përdor, krijon një përshtypje të përgjithshme për atë që do të shprehë;
- shprehet me një gjuhë eseistike;
- ka fjalor të pasur;
- stil origjinal.

KRITERI IV: SAKTËSIA GJUHËSORE**2 pikë****(1 pikë sintaksa dhe 1 pikë drejtshkrimi)**

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- strukturon qartë përgjigjen nga pikëpamja gramatikore;
- ndërton fjali që janë të sakta dhe të qarta;
- përdor fjali që variojnë në modele, gjatësi dhe ritëm;
- ka saktësi drejtshkrimore.

PJESA II**Sharl Bodler*****Albatrosi***

Pyetja 11	B	1 pikë
Pyetja 12	A	1 pikë
Pyetja 13	A	1 pikë
Pyetja 14	B	1 pikë

Pyetja 15   **2 pikë****Model përgjigjeje****Albatrosi si simbol:**

- Albatrosi simbolizon natyrën e dyfishtë të çdo qenie njerëzore, që është: *çdo njeri mbart në vetvete si cilësitë pozitive ashtu edhe ato negative (si mbartës i mëkatit fillestar).*

Vargu:

- *Të shëmtuar, po dikur aq të bukur në k'të bot'!*

1 pikë   Nëse përcakton se ç'simbolizon albatrosi.

DHE

1 pikë   Nëse zbulon vargun ku shfaqet thelbi i këtij simboli (vetëm vargu i dhënë më sipër).

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 16 (a) 2 pikë**Model përgjigjeje****Dy motivet bazë:**

- shëmtia dhe bukuria e jetës;
- mizoria.

2 pikë Nëse tregon dy motivet bazë të poezisë.

OSE

1 pikë Nëse tregon vetëm një motiv.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 16 (b) 1 pikë**Analiza**

Motivi I: *shëmtia dhe bukuria e jetës*

- Kur fluturon në qiell, albatrosi të huton me madhështinë, hijeshinë dhe bukurinë e tij. Kur zbret në tokë ose në anije (si në poezi), ai ecën në mënyrë qesharake, lëkundet majtas e djathtas si një i pirë dhe në këtë mënyrë bëhet objekt i përqeshjes. Kur poeti shkruan vargjet e tij të frymëzuara, “*që ngjiten lart në qiell*”, hijeshia dhe bukuria e tyre e mrekullojnë lexuesin që e njih dhe e ndjen poezinë (njeriun e kulturuar dhe të arsimuar). Por kur poeti prek tokën dhe e vendos veprën e tij në duart e dokujtudo, këtij të fundit poeti i duket i çuditshëm, i paqartë, që edhe kur ecën “*lëkundet*”. ***Në këtë moment, ai bëhet si albatrosi: qesharak, i shëmtuar dhe i përqeshur.***

Motivi II: *mizoria*

- Ka njerëz që injorojnë dhe mohojnë mirësinë të njeriut (ose kafshës) dhe përqendrohen në anën e dobët apo të keqe, me qëllim që të shprehin mizorinë përmes përqeshjes dhe talljes. Ka nga ata që kënaqen kur zbulojnë të meta të një artisti të famshëm apo kushdo tjetër. Ata i kritikojnë pa mëshirë për këto të meta. ***Detarët të “Albatrosi” janë shembulli i këtyre njerëzve mizorë.***

1 pikë Nëse analizon njërën nga motivet.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modelin e përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 17 (a) 2 pikë**Model përgjigjeje****Koment:**

- Poeti e krahason veten me albatrosin, këtë zog të mahnitshëm, i cili mund të fluturojë për orë të tëra, pikërisht ashtu siç konsiderohet një poezi për njerëzit që e lexojnë dhe përfshihen brenda saj, por, kur ti e merr këtë poezi mahnitëse dhe përpiqesh ta analizosh, ta kuptosh, ta zbërthesh, ajo e humbet madhështinë e saj dhe shfaqet e shëmtuar, e plogët dhe e humbet origjinën e saj hyjnore. ***Duket sikur poeti thotë: mos e analizoni poezinë, por shijojeni atë, pikërisht për bukurinë e fjalëve të saj.***

OSE

- Duke i quajtur këta zogj “*sovrani*”, poeti habitet nga shëmtia që ata shfaqin në tokë, krahasuar me hijeshinë që tregojnë në qiell. Poeti e krahason veten me imazhin e përmbysur të albatrosit, duke theksuar se poetët janë si të huaj dhe të përqeshur në tokë. Bukuria që ata shfaqin në qiell, nuk ka më kuptim përpara turmave përqeshëse.

OSE

- Ashtu si *sovrani i kaltërsisë*, albatrosi, artet janë forma të krijimeve të bukura. Por vetëm pak njerëz mund ta kuptojnë dhe vlerësojnë artin. Mjerisht, kur vepra e një poeti bie në duart e një lexuesi të keq, ai bëhet si albatrosi: i shëmtuar dhe qesharak.

Ilustrimet

- Do të jenë në funksion të këndvështrimit, me të cilin do të komentohet thelbi i krahasimit.

1 pikë Nëse komenton thelbin e krahasimit midis albatrosit dhe poetit.

1 pikë Nëse mendimin e ilustron me vargje ose detaje nga poezia.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 17 (b) 2 pikë**Model përgjigjeje****Kontraste**

- Dikur sovran i qiejve – tani i qullët, qesharak, ngordhalaq;
- Dikur madhështor – tani zvarritet;
- I shëmtuar – i bukur (shëmtia dhe bukuria);
- Qielli i pafund – kuverta e anijes (hapësira – izolimi)

Shpjegimi

- Kontrasti shërben për të theksuar dy gjendjet e albatrosit (poetit), në qiell dhe në tokë dhe në këtë mënyrë rrit ngarkesën emocionale të poezisë. Imazhi i albatrosit të lirë, madhështor, të bukur, kur endet në qiell, hyn në kontrast me imazhin që ai na shfaq në tokë, i shëmtuar, i ngathët, qesharak.

1 pikë Nëse identifikon një kontrast në këtë poezi.

DHE

1 pikë Nëse shpjegon kontrastin e identifikuar.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 17 (c) 2 pikë**Model përgjigjeje****Përgjigje e plotë**

- I gjithë thelbi i tragjizmit të albatrosi qëndron në **transformimin** e albatrosit: nga një shpend madhështor në një krijesë qesharake, të plogët, të tallur dhe përqeshur.

Përgjigje e pjesshme

- Thelbi i tragjizmit qëndron te **transformimi** i albatrosit.
- Thelbi i tragjizmit qëndron të **përmbysja** e imazhit të tij.

2 pikë Nëse shpjegon në mënyrë të plotë tragjizmin të albatrosi.

OSE

1 pikë Nëse shpjegon në mënyrë të pjesshme tragjizmin të albatrosi.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

PJESA III**Ismail Kadare****Kështjella**

Pyetja 18	B	1 pikë
Pyetja 19	A	1 pikë
Pyetja 20	D	1 pikë

Pyetja 21 (a) 2 pikë**Detajet:**

- forma e ndërtimit;
- vendosja e kullave;
- pozicioni i saj;
- flamuri i kuq;
- kulla e parë;
- pamje e zymtë;
- pamje ogurzezë.

2 pikë Nëse tregon dy detaje (nga të mësipërmet).**OSE****1 pikë** Nëse tregon vetëm një detaj.**0 pikë** Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.**Pyetja 21 (b) 1 pikë****Model përgjigjeje**

- Pamja e kështjellës i zgjon trishtim, pasi pashai e kupton se nuk do ta ketë të lehtë ta pushtojë.

OSE

- Pamja e kështjellës i zgjon trishtim, pasi pashai e kupton se beteja do të jetë e ashpër dhe shumë nga ushtarët e tij do të humbasin jetën aty (*në nëntekst*).

OSE

- Pamja e kështjellës i zgjon trishtim, pasi pashai thellë në veten e tij e kupton se njerëzit që e kanë ndërtuar duhet ta kenë shumë të shtrenjtë lirinë (*flamuri që valëvitet*) dhe do të luftojnë deri në fund për ta mbrojtur atë.

1 pikë Nëse tregon pse pamja e kështjellës i zgjon trishtim.**0 pikë** Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 21 (c) 2 pikë**Model përgjigjeje**

- **Ndjësia:** habi (*asnjëherë nuk kishte parë male të tilla*), ankth, angështi, nervozizëm (pranohet edhe një nga këto ndjesi).

Shpjegimi:

- Malet janë të larta, hijerënda dhe e befasojnë pashain. Ai s'ka parë ndonjëherë male të tilla dhe është normale kjo frikë dhe ky ankth. Me madhësinë dhe lartësinë e tyre ato sikur e shtypin.

OSE

- Thellë në vetvete ai sikur e parandien rrezikun që mund të vijë prej tyre. Vend i ashpër, njerëz të ashpër.

1 pikë Nëse tregon ndjesinë që provon pashai kur shikon malet.

DHE

1 pikë Nëse shpjegon këtë ndjesi të pashait.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 22 3 pikë**Mjetet e stilistikës:**

- **krahasimi:** *si male të vogla paqësore;*
- **epitetet:** *të qeta, (Anadulli) – të rënda, të frikshme (malet shqiptare);*
- **epiteti metaforik:** *rrafshirat e tij të përgjumura;*
- **metaforat:** *i ngjanin një ankthi, që të shtyp, toka dhe gurët ishin vërvitur.*

Analiza

- Mjetet e stilistikës theksojnë dallimin midis dy vendeve: epitete, që japin karakteristikat e secilit prej tyre, theksojnë pikërisht këtë dallim. Po e njëjta logjikë vlen edhe për metaforat apo krahasimet.

OSE

- Vendi nga vjen pashai (Anadulli) është **i qetë, i përgjumur, i paqtë** (epitetet, krahasimi). Devetë i kujtojnë pikërisht këtë. Kurse vendi që kërkon të pushtojë është **i frikshëm** (epiteti për malet), që të shtyp, që të shkakton ankth (metaforat). Çdo gjë këtu është e gurtë dhe shtypëse.

2 pikë Nëse identifikon dy mjete të stilistikës.

DHE

1 pikë Nëse analizon njërin prej tyre.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 23   **2 pikë****Model përgjigjeje**

- Dyshimi që e mundon pashain është se emërimi i tij si kryekomandant i kësaj fushate ishte rezultat i ndërhyrjes së miqve apo armiqve të tij. (Mund të perfrazohet ose të merret si citim nga fragmenti).

Burimi i dyshimit

- Pashai e kupton se pushtimi i kësaj kështjelle do të jetë shumë i vështirë, në mos i pamundur. Pozicioni i saj i papërshtatshëm, terreni i egër, me male të larta, ku në çdo çast mund të sulmohesh, i lënë atij të kuptojë se karriera e tij është seriozisht e rrezikuar, në mos më shumë.

1 pikë   Nëse tregon dyshimin që e mundon pashain.

DHE

1 pikë   Nëse shpjegon burimin e këtij dyshimi.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 24   **1 pikë****Model përgjigjeje****Ana funksionale e përdorimit të krahasimit:**

- Përmes tij shfaqet padurimi i ushtarëve për të dalë nga ai mjedis mbytës në hapësirë.
- Fusha shfaqet po aq e dëshirueshme sa pusi në shkretëtirë.

1 pikë   Nëse shpjegon anën funksionale të përdorimit të krahasimit.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 25   **1 pikë****Model përgjigjeje**

- Një përshkrim i tillë i mjedisit paralajmëron se gjithçka që do të vijojë më pas do të jetë e zyrtë, plot ankth, të papritura. Rrit shumë ngarkesën emocionale për atë që pritet të vijë më pas.

OSE

- Ushtria kuptohet që ka ardhur për ta pushtuar këtë vend, por kjo nuk do të jetë aspak e lehtë, pasi ashtu si vendi që shfaqet i ashpër, armiqësor, i egër edhe ndeshja, që do të zhvillohet në të, do të jetë e tillë.

OSE

- Pashai ende s'i ka ndeshur shqiptarët. Ata ende nuk janë shfaqur. Takimi i parë është bërë me vendin, i cili shfaqet i egër dhe shumë armiqësor. Në nëntekst kuptohet që edhe njerëzit, të cilët jetojnë në të, janë të tillë, si ky vend. Ndaj pushtimi duket shumë i vështirë.

1 pikë   Nëse shpjegon se për çfarë shërben një përshkrim i tillë i mjedisit.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë, jep një shpjegim që nuk e përmban modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.